

OBSAH

ÚVODNÍ SLOVO K PŘEKLADU / 7

PŘEDMLUVA / 9

PRVNÍ ČÁST:

NA ÚSVITU DUCHOVNÍHO ŽIVOTA

A ESTETICKÉHO VĚDOMÍ ČECH / 13

PRVNÍ KAPITOLA:

POKŘESŤANŠTĚNÍ, POLITICKÉ A IDEOLOGICKÉ ZMĚNY,
KULTURNÍ PŘÍSLUŠNOST / 15

Slovanská mise / 15

Texty přeložené a texty vzdělávací / 16

Kniha – počátek duchovní a politické existence / 16

Meze slovanské mise / 17

Latina / 18

Koexistence s živlem německým / 19

Setkání s jinými kulturami / 19

Češi a Slováci / 20

Poznámky / 21

DRUHÁ KAPITOLA: OD SLOVANSKÉ MISE K HUSITSTVÍ / 23

Díla historického zájmu / 23

Kosmas a pokračovatelé / 24

Dalimil a vlastenecká protiněmecká orientace / 26

Zájem o dějiny v době Karla IV. / 27

Legendy a životy svatých / 29

Staroslověnské a latinské legendy / 30

Kázání / 31

České skladby /	32
Čeští světci /	32
Světci s mezinárodní pověstí /	33
Apokryfy a jiné náboženské spisy /	34
Lyrická poezie – básně náboženské a básně světské /	35
První stopy poezie v domácím jazyce /	35
Náboženská píseň latinská a česká ve 14. století /	37
Mezi poselstvím posvátným a profánním /	39
Milostné básně /	40
Poezie satirická a didaktická /	41
Od dialogu k divadlu /	46
Od rozpustilých žertů k mravnímu naučení /	47
Monolog jako divadlo /	48
Posvátné a obscénní v biblických scénách /	50
Výpravná fikce ve verších /	53
Alexandreida /	54
Mezi literaturou naučnou a zábavně zázračnou /	56
Románová fikce v próze /	57
Zábavné spisy rytířské a exotické /	57
Záliba v dalekých krajích /	59
Zbožné zábavné spisy /	60
Filosofická reflexe v románové fikci /	61
Zájem o jazyk – kulturní informace /	63
Překlady /	63
Od jazykových mnemotechnických příruček ke slovníkům /	64
Výklady textů a pojednání o sociálních otázkách /	65
Ke vzniku českého právního vědomí (jurisprudence) /	66
Češi a ti druzí /	68
Závěr /	73
Poznámky /	73

DRUHÁ ČÁST:

OD HUSITSTVÍ K OSVÍCENSTVÍ / 75

PRVNÍ KAPITOLA:

OD NÁBOŽENSKÉHO ZANÍCENÍ K TEOLOGICKÉMU DIDAKTISMU / 77

Morálka a víra / 77

Kazatelé / 78

Postily a teologické spisy / 79

Tomáš ze Štítného / 82

Jan Hus / 85	
<i>Osobnost její mýtus / 86</i>	
<i>Teologie jako základ filosofické reflexe / 88</i>	
<i>Teologie jako zdroj polemických prací / 90</i>	
<i>Vzdělávací a didaktické spisy / 92</i>	
<i>Listy / 94</i>	
Spisy politicky aktuální a spisy duchovně hledačské / 97	
<i>Výzvy a polemiky / 97</i>	
<i>Petr Chelčický / 105</i>	
<i>Náboženská píseň / 109</i>	
Poučení a zábava / 112	
<i>Zájem o historický dokument / 113</i>	
<i>Cestopisy / 116</i>	
<i>Rady a aforismy / 119</i>	
<i>Epistolární umění / 121</i>	
<i>Pohádkové a idylické zábavné spisy / 123</i>	
<i>Poznámky / 124</i>	

DRUHÁ KAPITOLA:

OD HUMANISMU K MANÝRISMU / 127	
Ve stopách antiky ke kosmopolitnímu humanismu / 127	
<i>Dialogus Jana z Rabštejna / 133</i>	
<i>Bohuslav Hasištejnský z Lobkovic / 134</i>	
<i>Kruh Jana Hodějovského z Hodějova / 137</i>	
Rozpustilý styl renesance / 142	
<i>Hynek z Poděbrad (1452–1492) / 143</i>	
<i>Lidové čtení / 144</i>	
Mezi zábavou, poučením a výchovou / 147	
<i>Ozvěny a proměny dědictví minulosti / 147</i>	
<i>Vzory počestného a šťastného života / 148</i>	
<i>Alegorie lidského osudu / 150</i>	
<i>Dramatické skladby / 152</i>	
<i>Spisy učené a nabádavé / 153</i>	
<i>Od kosmologie ke spisům historickým a dokumentárním / 155</i>	
<i>Čas a prostor v cestopisech / 158</i>	
<i>Překlady / 163</i>	
Jednota bratrská ve vřavě náboženských sporů / 164	
<i>Jan Blahoslav / 166</i>	
<i>Bible kralická / 166</i>	

Kosmopolitismus na dvoře Rudolfa II. a česká kultura / 167

Latinská poezie / 169

Učené a lidové epigonství / 173

Jan Amos Komenský / 174

Pedagogický a filosofický program / 176

Od humanistického naučení k barokním vizím / 180

Labyrint světa a ráj srdce / 183

Poznámky / 185

TŘETÍ KAPITOLA:

OD BAROKA K OSVÍCENSTVÍ / 187

„Protestantské“ baroko / 188

Historiografie a náboženské zaujetí / 189

„Katolické“ baroko / 190

Historiografie a vlastenecké zanícení / 190

Kázání a rozpravy / 194

Různé formy divadla / 197

Náboženská píseň / 199

Proměny gotického odkazu / 201

Lidová idyla / 202

Metafory úzkosti, extáze a pokory / 203

K vlasteneckému racionalismu / 204

Historie revidovaná a komentovaná / 206

Jazykovědné práce a jazykové obrany / 207

K „moderní“ poezii / 210

Dramatické pokusy a loutkové divadlo / 213

Počátky novinářství / 215

Od kolportážní literatury k moderní próze / 216

Závěr / 218

Poznámky / 219

TŘETÍ ČÁST:

OD ROMANTISMU K EXPRESIONISMU / 221

PRVNÍ KAPITOLA:

OD VLASTENECKÉHO A HUMANITNÍHO POSELSTVÍ

K POEZII EXISTENCIÁLNÍHO NEKLIDU / 223

Mezi učeností a básnickým snažením / 224

Jazyk, literární teorie a překlad / 225

Ve stopách klasicizujícího sentimentalismu / 227

<i>Rukopis královédvorský a zelenohorský</i>	/	228
<i>České vlastenecké muzeum</i>	/	230
Studium a vize minulosti	/	231
<i>Od poezie k vědeckému zkoumání a k politické aktivitě</i>	/	231
<i>Historické povídky a črty</i>	/	234
<i>Minulost na divadle</i>	/	235
Slovanské ideály a lidová inspirace	/	238
<i>Ján Kollár</i>	/	239
<i>Ohlasy lidových písní</i>	/	241
<i>Pohádka jako literární žánr a jako zdroj inspirace</i>	/	248
K. H. Mácha a romantismus subjektivního neklidu	/	250
<i>Máchův život a vzory</i>	/	250
<i>Tradiční inspirace a filosofické tázání</i>	/	252
<i>Básnický výraz, nové vidění světa</i>	/	256
<i>Ve stopách Máchových</i>	/	257
Popisy všedního života a publicistická angažovanost	/	259
<i>Etnografické črty a venkovské povídky Boženy Němcové</i>	/	259
<i>Obrazy ze soudobého života</i>	/	263
<i>Lidový život na scéně</i>	/	265
<i>Novinářský komentář a politicko-filosofické úvahy</i>	/	267
Němčina a čeští autoři.		
<i>Čechy viděné německými spisovateli</i>	/	269
<i>Poznámky</i>	/	271

DRUHÁ KAPITOLA:

VLASTENECTVÍ A KOSMOPOLITISMUS / 273

Literatura jako akt sdělení a projev myšlenky	/	274
<i>Almanachy a časopisy</i>	/	275
<i>Jan Neruda</i>	/	276
<i>Od byronismu k idylické poezii</i>	/	279
<i>Od vesnické idyly k etické angažovanosti</i>	/	283
<i>Tradiční historické náměty a jejich vývoj</i>	/	286
<i>Novinářství a záliba ve fantastice</i>	/	287
<i>Literární hrdinové a hrdinky hledající své poslání</i>	/	289
<i>Divadlo a dramatická díla</i>	/	290
<i>Kritika a estetika</i>	/	292
Kosmopolitní inspirace a odrazy sociálního ruchu	/	292
<i>Literární skupiny a tendence</i>	/	293
<i>Svatopluk Čech a „národní škola“</i>	/	295
<i>Josef Václav Sládek</i>	/	298

<i>Jaroslav Vrchlický</i>	/	300
<i>Umírněný eklekticismus</i>	/	306
<i>Julius Zeyer</i>	/	307
<i>Okolo Národního divadla</i>	/	312
<i>Historické náměty v románech, povídkách a divadelních hrách</i>	/	313
<i>Venkovská tematika v románu a na divadle</i>	/	319
<i>Obrazy ze soudobého života</i>	/	326
<i>Estetika a etika. Čeština: výzva nebo překážka?</i>	/	329
<i>Poznámky</i>	/	332

TŘETÍ KAPITOLA:

DUCHOVNÍ HLEDÁNÍ A IRONICKÝ ZMATEK	/	333
<i>Nostalgie, splín, nadšení a sen</i>	/	335
<i>Moderní revue</i>	/	336
<i>Smyslový a duchovní impresionismus</i>	/	337
<i>Melancholie a revolta</i>	/	340
<i>Mystická vize a symbolistní extáze Otokara Březiny</i>	/	344
Karikatury a skeptická vyznání	/	347
<i>Realismus splínu a ironie u J. S. Machara a jeho současníků</i>	/	348
<i>Eklekticismus v žánrech a postupech</i>	/	351
<i>Petr Bezruč</i>	/	352
<i>Prohlédavé ironické zklamání</i>	/	354
<i>Tragická a groteskní desiluze v povídkách a románech</i>	/	358
<i>Motivy viny a zkaženosti v prózách a dramatech</i>	/	362
Od básnického tuláctví k anarchismu a ke snu	/	364
<i>Mezi symbolismem a klasicizujícími tendencemi</i>	/	364
<i>Revolta a snění v básnických dílech</i>	/	366
<i>Věk dospívání a pohádkové prvky v románové a dramatické fikci. Osud ženy a poslání umělce</i>	/	370
Na prahu absurdity a smíchu	/	376
<i>Jaroslav Hašek a absurdní svět loutek</i>	/	377
<i>Rozpadlý, umělý, veselý a zneklidňující svět</i>	/	380
<i>Autoři stojící stranou</i>	/	382
Literární eseje a kritiky	/	386
Němečtí vzdělanci v Čechách	/	390
Závěr	/	392
<i>Poznámky</i>	/	393

ČTVRTÁ ČÁST:
MEZI DVĚMA VÁLKAMI / 395

LITERATURA V SAMOSTATNÉM STÁTĚ / 397

Poezie fantazijní a reflexivní / 399

Překladačské objevy / 400

Od poetismu k surrealismu / 402

Proletářská poezie a socializující tendence / 405

Od imaginativní hry k snovým vizím / 407

Avantgarda a inspirace lidovou tvorbou / 411

Poetismus v próze / 418

Satira, Osvobozené divadlo a scénické experimenty / 419

Poezie filosofické reflexe a existenciálních otázek / 423

Inovace a tradice v próze / 434

Bratři Čapkové / 435

Obrazy všedního a jedinečného života / 439

Analýza sociálního kontextu a status osobnosti / 442

Venkovská tematika / 445

Vzpomínky na válku / 448

Uplatnění hlediska psychologického / 451

Výjimečný hrdina v labyrintu historických i soudobých událostí / 453

Expresionistické tendence a fantaskní motivy / 462

Vize exotických krajin / 464

Estetická zkušenost ve výpravné fikci / 464

Mezi scénickými formami, divadelními hrami a výpravnou fikcí / 466

Literární kritika a teorie / 468

Jiné kultury a jiné jazyky v Čechách / 471

Závěr / 472

Poznámky / 472

PÁTÁ ČÁST:

LITERATURA PO ROCE 1945 / 475

PRVNÍ KAPITOLA:

ILUZE, KRIZE SVĚDOMÍ A KRIZE HODNOT / 477

Poezie: kontinuita a obnova / 479

Poezie a literární skupiny, které se formovaly v době nacistické okupace / 480

Nová vlna poezie / 488

Popisná a výchovná prozaická fikce ve stínu socialistického realismu /	492
<i>Tradiční a nové náměty a postupy</i> /	492
Různé příznaky ideologické „oblevy“ v románu a na scéně /	496
<i>Zpochybněné hrdinství</i> /	497
<i>Různé přístupy k lidskému vědomí</i> /	500
<i>Bohumil Hrabal: chvála absurdity a obraz každodennosti</i> /	505
<i>Od románové publicistiky k filosofickým a etickým reflexím</i> /	508
<i>Různé typy „svědectví“</i> /	513
<i>K tematickým a uměleckým inovacím</i> /	515
<i>Meze mimetického podání</i> /	518
<i>Estetická zkušenost v próze</i> /	519
<i>Historické náměty</i> /	520
Od divadla zmatku k absurdní podívané /	524
<i>O divadlo etických otázek</i> /	525
<i>Cesta Václava Havla od divadelní hry k politické angažovanosti</i> /	526
<i>Ironické a hravé podívané</i> /	529
Od publicistiky k filosofické a etické esejistice /	530
<i>Poznámky</i> /	531

DRUHÁ KAPITOLA:

CESTA K LITERATUŘE BEZ IDEOLOGICKÝCH OMEZENÍ / 535

Publikace v zahraničí a doma /	535
Poezie na rozcestí různých tendencí /	536
<i>Existenciální reflexe a verbální agresivita ve veršovaných skladbách</i> /	537
<i>Mezi poezií a prózou</i> /	541
Próza jako svědectví a próza reflexivní /	541
<i>Paměti, vzpomínky, fikce</i> /	542
<i>Snové vize, surrealistické žerty, pohádkové motivy v próze</i> /	546
Formy podívané /	552
Literatura v jiném jazyce /	554
Závěr /	556
<i>Poznámky</i> /	557

PŘÍLOHA / 559

VÝBĚROVÁ BIBLIOGRAFIE / 561

REJSTŘÍK OSOB / 566

REJSTŘÍK DĚL / 583

